

DANIEL PETER JANÁČEK, O.PRAEM. OPAT STRAHOVSKÝ

1. neděle postní A 2023

(Z jeruzalémské liturgie se zachoval ritus – křtěnec stál za kostelem, otočil se na západ, k místu temnoty, a 4x odporoval zlu a ďáblovi. Pak se otočil na východ, aby 3x vyznal víru v Trojjediného Boha = odvrát, příklon)

Na Popeleční středě začala doba postní, období přípravy na slavení velikonočního tajemství: čas pokání, odříkání, smíření, odpuštění, čas obrácení a vnitřní očisty. Postní doba je možností prozkoumat náš vnitřní kompas, jestli a jak funguje a zda ukazuje správným směrem. Svatý otec František k letošnímu půstu připomíná pozvání pro všechny, „*abychom spolu s Ježíšem vystoupili na vysokou horu a prožili se svatým Božím lidem zvláštní zkušenost askeze. Cílem asketické postní cesty je proměna, a to jak osobní, tak církevní.*“

Dnešní biblické texty nás zvou prozkoumat naši DŮVĚRU V BOHA. Tak jako jsme často informováni a ujišťováni, že zásoby plynu jsou dostatečně naplněny, aby nikdo nemusel mrznout, můžeme v těchto dnech měřit zásobníky naší důvěry, jestli a do jaké míry jsme se ochotni svěřovat Boží lásce, abychom mohli skutečně žít.

Ježíš jako Boží Syn byl pokoušen, aby udělal z kamenů chléb, tedy aby si podrobil to, co mohl využít k vlastnímu požitku. Měl se vrhnout z chrámového cimbuří, tedy vystrojil show a okouzlit lidi. Za okamžik opojné chuti moci měl doslova prodat svou duši. Filozof Hegel rozpoznal v Ježíšových pokušeních, docela trefně, trojí elementární nutkání člověka MÍT, BÝT A VLÁDNOUT.

Všechna naše snaha směřuje k tomu, abychom zabezpečili své bytí. Co je na tom špatného? No, jenom to, že toho vůbec nejsme schopni. Proč? Protože nemůžeme. Když se o to přesto pokusíme, vyraší zlo. Vždyť zajišťovat si existenci, mít ji v rukou od A do Z, disponovat jejím příchodem a odchodem, to je věc Boží, ne lidská. A nechtít být člověkem a jako člověk jednat jako Bůh, to je hřích. Odloučit se od Něj, od toho, kterému za vše vděčíme, doslova se odříznout od svého Původce, kterého nemůžeme vlastnit a kterým nejsme, znamená upřednostnit pustotu a prázdnotu „tōhū wā-bōhū“ (chaos) před řádem.

Otázky, které nám evangelium nabízí zní: Důvěřuji Boží lásce, nebo se musím prvně postarat sám o sebe? Důvěřuji Boží lásce, nebo musím Boha nejdříve vyzkoušet, jestli mě skutečně miluje? Důvěřuji Boží lásce, nebo si zakládám na jiných vztazích, které mi slibují vše, když se jim podrobím?

Zlo fascinuje, děsí a pronásleduje člověka tak dlouho, jak existuje. Téměř ve všech kulturách a epochách se o něm mluví jako o symbolu hada nebo mořské příšery. Jean Paul (Johann Paul Friedrich Richter) ve svém drásavém textu „Řeč mrtvého Krista z budovy světa“ shrnul to, co se za tím skrývá, přímo tísnivým způsobem. Zdálo se mu, píše, jak o půlnoci přechází hřbitov, jak mrtví vstávají a jak kolem chodí stíny. A pak přichází Kristus, ale ne proto, aby vykoupil

mrtvé, ale aby jim řekl, že žádný Bůh není, že oni a on s nimi nejsou nic jiného než osamělí sirotci, protože neexistuje žádný zítřek, žádná uzdravující ruka a žádný Nekonečný, milosrdný Otec, to vše říká Kristus s tekoucími slzami. Mrtvého i snílka svírá hrůza. Vidí vesmír s jeho nesmírností, jak se potápí, kolem a uprostřed něj vidí obřího hada věčnosti, který se usadil kolem vesmíru. Pak, jak píše, se had tisíckrát obtočil kolem přírody, stlačil světy dohromady a rozdrtil nekonečný chrám světa do hřbitovní kaple. Všechno se stalo stísněným, ponurým, úzkostným a nezměrně rozšířené zvonové kladivo mělo zasáhnout poslední hodinu času a rozbit strukturu světa... Tu se Jean Paul probudil a jeho duše plakala radostí, že může Bohu opět mohl děkovat.

To je ono: úzký, ponurý, děsivý had je ikonou strachu. Strach pochází z tísně – že mě něco svírá jako svíjející se had z vesmíru a bere mi dech. Nic nás jako lidi neděsí víc než smrt, naše vlastní konečnost. Každé pokušení, které nás v životě potká – chamtivost, pýcha, touha po moci, penězích nebo rozkoši – není nic jiného než protestem proti konečnosti a umírání.

Bible mluví také o zlu v symbolu hada, který zasévá Evě do duše strach, že Bůh není dobrodinec, ale skrbník. (Někdo si posteskl, že je škoda, že Adam s Evou a Eden nebyli posunuti ještě víc na východ. Byli by místo jablka snědli hada a měli klid.) V knize Job potkáváme hada jako nestvůru Behemota, vůči kterému je člověk bezmocný. Leviatan u Izaiáše je také manifestací starého hada, vždy hotového k útěku, kterého Bůh nakonec zabije. Tato nestvůra z moře představuje hlubinu a chaos, které člověka děsí. Podobný je i obraz velké ryby, která spolkně proroka Jonáše. Zosobnělá propast chaosu, která stáhne proroka do mořské propasti, přitom ale slouží Bohu a na Boží příkaz musí Jonáše opět propustit. Symbol Jonáše se stal nejrozšířenějším velikonočním obrazem v raném křesťanství. Prvotní křesťané jím vyjadřovali skutečnost, že Velikonoce a zmrtvýchvstání vnímají jako definitivní výsledek dramatu mezi důvěrou a strachem: Kdo stojí bezprostředně tváří v tvář propasti smrti a lpí na Bohu tak pevně jako Ježíš, ten má Boha tak blízko, že ho nemůže ztratit. A Boží radost pak oslavuje Ježíše jako jedinečného svědka Boží věrnosti pro všechny.

Jan Evangelista vidí drama strachu a Velikonoc v obrazu vyzdvižení hada na poušti. Ježíš říká Nikodémovi: „*Jako Mojžíš vyvýšil na poušti hada, tak musí být vyvýšen Syn člověka.*“ Kniha Numeri vypráví tuto epizodu jako memento, že když Izrael opět ztratil důvěru a odvahu víry, vzbouřil se proti Bohu a Mojžíšovi. Tehdy strach a nedůvěra k Bohu otrávil jejich životy. Aby Mojžíš zachránil ty, kteří činili pokání, vytvořil na příkaz Boží měděného hada. Každý, kdo byl uštknut a vzhlédl k tomuto hadovi, pohledl strachu do tváře, byl zachráněn, vytržen z paralyzujícího strachu a mohl pokračovat v exodu do zaslíbené země svobody. Pro Jana je to předobraz spasení skrze Ježíšův příchod: každý, kdo vzhlíží k ukřižovanému Kristu získává svobodu života.

S hadem se setkáváme také v jedné tradované židovské písni:

Pověz mi, drahý Rebbe, co se stane, až přijde Mesiáš?

Až přijde Mesiáš, budeme mít velkou hostinu.

Řekni, Rebbe, kdo nám bude na hostině hrát?

Mojžíš nám bude zpívat a hrát!

Řekni, Rebbe, kdo nám bude na hostině tančit?

Mirjam bude tančit pro nás!

Řekni, Rebbe, co budeme na hostině pít?

Budeme pít víno!

Řekni, Rebbe, co budeme na hostině jíst?

Budeme jíst Schurrabah“ – to byl dětský název pro Behemota.

To, co se zde zpívá, má paralelu u církevních otců, kteří mluvili o tom, že ránu způsobenou lidské duši pojídáním z rajského stromu zahojí jiný, nový druh jídla: ovoce ze stromu kříže, tedy Eucharistie. V tomto svatém pokrmu může naše duše vnímat, že Bůh je tu pro nás. Dává všechno a tím uspokojuje náš hlad po životě. A umí to, protože je velký, nekonečný, a naše duše je nespokojená, dokud v něm nespočine. Boj mezi důvěrou v Boha Ježíše, důvěrou v Boží lásku, a strachem o sebe, to je téma těchto 40 dní – a finále je velikonoční ráno. Jeho štěstí samozřejmě pocítí jen ti, kteří se předtím odváží do tohoto boje jít.